

Görüşler / Opinion Papers

Toplumsal Yaşamımızda ve Türk Bilim-Dünyasında “Profesyonel ve Profesyonellik” Kavramlarına Değın

*Concepts of Professional and Professionalism, Concerning
Our Social Lives and the Turkish Scientific World*

İsmail Halûk GÖKÇORA*

Öz

Profesyonel saygı, toplumsal etik kuralları arasında en önde gelenlerindendir. Profesyonelliğın yeterince önemsenmediğı ve işlenmediğı toplumumuzda; farklı meslek üyelerinin birbirlerine karşı duydukları güvensizlik, kendi bilgi yetersizlikleri ve yapılan yanlışlıklar, önemli zaman ve madde kayıplarına, toplum zararına yol açmaktadır. Farklı alan profesyonellerinin etik dışı tutum ve davranışla diğeri hakkındaki düşünceleri ve daha da öteye, birbirlerinin işlerine karışmaları, sorun ve çatışma yaratmaktadır. Bir işin profesyoneli olmak, onu en ince ayrıntılarına kadar kavramış olmayı ve uygulayabilmeyi gerektirir. Toplumda kabul gören ve gerçekleştirilmesi beklenen iş (görev) ne kadar karmaşıkça, profesyonelleşme de o kadar önem kazanmaktadır. Profesyonellik, toplumda iş yapan herkesin benimsemesi gereken bir düşünce ve davranış biçimidir. Profesyonelin iyi zaman kullanımı, bildiklerini en doğru ve yetkin biçimde, müşterisinin (hastasının) yararına olmak koşuluyla, uygulaması ve yasalara uyarak işini yapması esastır.

İnsan onuru, eşitliğı ve adâlet ilkeleri, profesyonel etik ve vahşi kapitalizmin pazarlama koşulları ile yönlendirilen maddesel değerlendirmeler, çatışmalara neden olmaktadır. Katı olan bilimsel hiyerarşî ile daha yumuşak yaklaşımlı insansı ilişkilerin çatışması da benzer biçimde ortaya çıkmaktadır. Profesyonellik, meslek örgütleri üyelerinin birbirle-

*Prof.Dr.; Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Cerrahisi Ana BD, Cebeci Hastanesi Dikimevi 06100 Ankara (gokcora@medicine.ankara.edu.tr).

rine ve meslek standartlarına giderek daha fazla destek ve yüksek nitelik kazandırmaktadır. Türkiye'de bireyselliğin alabildiğine ön plâna çıkartıldığı, taraflı basın-yayın kuruluşlarının halkı yönlendirdiği koşullardan hızla kurtulmamız, ancak akli başında, profesyonelce girişimlerle olacaktır. Bilinçlenmenin somutlaşması, halkın uyutulması yerine aydınlatılmasıyla gerçekleşecektir. Seçkin bir kararlılığın ardısıra gitmek, ülkemizi daha aydınlık günlere ulaştıracaktır.

Anahtar s zc kler: Profesyonellik, Çatışma, Meslek örgütleri.

Abstract

Professional respect stands out as one of the forerunners of social ethical behaviour. Insufficient respect and lack of interest for professionalism, the mistrust of professionals directed to one another, their superficial knowledge about other professionals cause social deprivation resulting in important loss of time and material values. Problems and conflict arise when unethical attitude and behavior towards others, upon their ideas and even further, their overconcern and intervention involving the others' profession come into play. Being a professional in a specific business necessitates grasping every single detail of the job along with its proper application. The more accepted and complicated the job is, the more important the professionalism would become, requiring social satisfaction as well. Professionalism is a way of thought and behavior which requires adaptation by all who have a place and work in that society. Both time-management, and correct/responsible conduct of professional work need to be perfect, and in line with the laws, provided that it is in the best interest of the professional's customer (patient).

Human honour and equality, principles of justice, professional ethics versus marketing conditions of wild capitalism along with the manipulated material assessments cause conflicts. Clashes between the strict scientific hierarchy and the humanitarian relations (which utilizes a much softer approach) occurs in a similar manner. Professionalism provides the gradual emergence of increasing support among members of different professional organizations, and enables a higher quality of work concept regarding individual career standards. Escape from unhealthy conditions can only be materialized through wise professional initiatives concerning the social unrest in Turkey, where individualism is brought into pivotal importance, and where the public is manipulated by the biased-media corporations. Turkey's awakening can only materialize with the enlightenment of the public

rather than their being deceived, as is practiced at the present. Turkey will attain a bright future once a selective decision in this respect will be made and fully performed.

Keywords: Professionalism, Conflict, Professional organizations.

Giriş

Bir işin profesyoneli olmak, onu en ince ayrıntılarına kadar kavramış olmayı ve uygulayabilmeyi gerektirir. Toplumda kabul gören ve gerçekleştirilmesi beklenen iş (görev) ne kadar karmaşıkça, profesyonelleşme o kadar önem kazanmaktadır. Ancak, eğitimi ve deneyimiyle işini gerçekleştirerek karşılığında hak ettiği maddî kazancı sağlayabilen kişi profesyoneldir. Diğer bir tanıma göre; toplumda bir görevi, bir mesleği düzenli ve en az hata ile sürdüren kişiye profesyonel denilmektedir. Bir etkinliği çok yetkin biçimde uygulamak ya da herhangi bir işlemi, bir sporu en mükemmel biçimde yapmak yine profesyonele özgündür.

Profesyonelliğin en önemli ölçütü; işinin gereğini en mükemmel haliyle gerçekleştirebilmektir. İşin ve konunun püf noktaları, çıkar ve çıkmazları profesyonelce bilinir ve kollarır. Yeryüzünde insanın var oluşuyla birlikte, her geçen gün artan nüfus ve gelişen toplumun beklentilerine yanıt vermeye çalışan iş alanları giderek özel uzmanlık dallarının da ortaya çıkmasına yol açmıştır. Profesyonellik, toplumda iş yapan herkesin benimsemesi gereken bir düşünce ve davranış biçimidir. Nasıl görüldüğünüz (*kılığınız-kıyafetiniz !*), konuştuğunuz, yazdığınız, hareketleriniz ve nasıl iş yaptığınız toplumca sürekli değerlendirilerek profesyonel olup olmadığınıza karar verilmektedir.

Profesyonellik, yalnız yönetici, teknisyen, öğretmen, turizm görevlisi, devlet memuru, siyasetçi, sporcu, yazar, kütüphaneci ya da sanatkâra uygun görülen bir sıfat değildir. Tüm çalışanları, tüm insanları kapsayan bir yaklaşımdır.

Profesyonelin iyi zaman kullanımı, bildiklerini en doğru ve yetkin biçimde, müşteri (ya da kendi meslek alanına göre hastasının) yararına olmak koşuluyla, yasalara uyarak uygulaması esastır.

Zaman yönetimine sahip çıkarak;

- verimli,
- eylemci (aktif/dinamik), yaratıcı, girişimci özellikler,
- kanıtlara ve deneyimlere uygun meslek uygulaması,
- meslekte kendi sınırlarını (eksik ve fazlalıklarını, yeterlilik ve yetersizliklerinin bilincine ulaşmış olmak) bilmek,
- mesleksen alanda sürekli kendini geliştirmek, vb. kavramların oluşması ve pekişmesi profesyonelliğe soyunmuş kişide gerçekleşir.

- Ayrıca profesyonel olan bir bireyde;
- özveri ve fedakârlık (*altruism*),
- namuslu olma, dürüstlük ve tutarlılık (*honesty and integrity*),
- bilgililik (*scholarship*),
- sorumluluk (*responsibility*),
- meslektaşlara ve müşterilere (hastalara) saygı (*respect for colleagues and clients (patients)*),
- etik kurallar içinde davranış (*ethical behaviour*),
- güvenirlik, sır saklayabilme yetisi (*confidentiality*),
- verimlilik (*efficiency*),
- kültürlerarası yetkinlik (*crosscultural competency*),
- takım çalışması (*multidisciplinary team work*),
- toplum, müşteri ve meslektaşlara örnek bir birey ve meslek sahibi olmak (*ideal rol model*) gibi kavramlar yerleşmiş ve uygulamadadır. Bunların bilincinde olunmaması, ya da herhangi birinin eksikliği profesyonelliği ortadan kaldırır.

Toplumumuzun dışından tırnağından artırdığı vergilerle oluşan birikimle verilmeye çalışılan eğitim faaliyetlerinde okul mezunlarımız arasında okuma yazmayı yeterince bilmeyenler ne yazık ki bulunmaktadır. Bir matematiksel işlemi gerçekleştirmeyi bile beceremeyenler ya da araba kullanma belgesi almak için sınavda tüm sorulara yanıt veremeyenlerin şoför ehliyetnamesi almaya hak kazanabildiği toplumumuzda profesyonelliğe ne derece önem verdiğimiz de sorgulanmalıdır.

Büyüklerimizden gelen öğütler arasında; “*bir kazmaya sap ol, ama en iyisinden ol*” gibi, yaşamımızda yönlendirici olabilenleri çağdaş dünyanın karmaşası içinde unutulup gitmektedir. Profesyonellik yeniden yapılanma sürecine girmiş bulunmaktadır. Bu yapılanma, maddesel ve teknolojik alanlarda daha belirgindir. Kolay gerçekleşmesi beklenmeyen; yönetsel ve bilimsel alanlarda bile, profesyonel yapılanma hızla gerçekleşmektedir. Bu değişime karşın, profesyonelliğe olan saygı yeterince ve düzenli olarak oluşmamaktadır. İnsan onuru, eşitliği ve adâlet ilkeleri, profesyonel etik ve vahşi kapitalizmin pazarlama koşulları ile yönlendirilen maddesel değerlendirmeler çatışmalarına neden olmaktadır. Katı olan bilimsel hiyerarşi ile daha yumuşak yaklaşımli insansı ilişkilerin çatışması da benzer biçimde ortaya çıkmaktadır. Böylelikle, profesyonellerin toplum ve dünyada oynadıkları rol ve onlardan beklenenler yoğun olarak tartışılmaktadır. Uluslararası kuruluşlarda alınan kararlar, ilgili kuruluşta yerini sağlamlaştırmış, salt kendi çıkarlarını gözetem emperyalist ülkelerin tarafında

olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında; gerçekleşen “aşırı profesyonelleşme”ye karşı olanların sayısı da çoğalmaktadır.

Profesyonelin yüksek oranda uzmanlık bilgi, beceri, tutum ve davranış biçimine erişmesi yanında; uyguladığı her görevde kendi isteğine göre ve serbestçe kontrol edebilme yetisi, yaptığı işe heves ve saygısı, meslektaşlarına ve toplumuna karşı sorumluluğu oluşturacağı standartları büyük ölçüde etkilemektedir. Profesyonellik, meslek örgütleri üyelerinin birbirlerine, meslek standartlarına giderek daha fazla destek ve yüksek nitelik kazandırmaktadır. Diğer bir deyişle, mesleksi birliktelikleri ve saygınlıkları da bu yöntemle artmaktadır.

İyi şeyler üretmek için insanın yaptığı işi sevmesi gereklidir. Düşünceleri dikkate alınmayan, yalnızca “evet efendim, tamam efendim” demesi beklenen çalışanların üretmeyeceği yaygın kabul görmektedir. Diğer yandan, nitelikli bir çalışanın giydiği giysilerin rengi veya markasının her ne kadar profesyonelliği yansıttığı varsayılsa bile, bunun kişinin profesyonelliğini belirlemez. (Kalabalığın arasında seçilebilmek ve fark edilir olabilmek için kıyafetimize özen gösteririz. *Giysilerimizle karşılaşılır, fikirlerimizle yolcu ediliriz !*) Yönetici veya müşterisi odaya girdiğinde ayağa fırlayan, işine erkenden gelip, herkesten geç çıkan - ama bu süre içinde boş oturup, görevini yerine getirmeden, kendine değin özel işlerle zaman dolduran kişi-hiç de profesyonelce davranmamaktadır.

Günümüzde hemen her çalışanın istençlenme (*motivasyon*) eksikliği, yaşama ve diğer insanlara, doğaya bağlılığında özensizlik ve azalma giderek dikkat çekmektedir. Türkiye’de durum; toplumun profesyonelleşmenin gerektiği konuma erişmediği, henüz profesyonellere yönelik saygının yeterince oluşmadığı, tersine saygısızlığın daha yaygın olduğu biçimindedir. Konuya olabildiğince açıklık getirmek ve yaşamınızdan örneklerle birleştirebilmek için; aşağıdaki paragraflarda profesyonelliğe değin tanımlar ve bilim alanından örnekler üzerinde durmak yerinde olacaktır:

Tanımlar

Bernard Barber, profesyonelliğin davranışsal boyutunu dört temel özellikle tanımlamaktadır:

- Yüksek derecede genel ve sistematik bilgi.
- Bireysel çıkarlardan çok toplumsal çıkarlara yönelme.
- İşteki toplumsallaşma süreci içerisinde ve uzmanların kendilerinin gönüllü olarak kurup işlettikleri dernekler, sivil toplum örgütleri vb. aracılığıyla oluşturdukları etik kavramlarla kendi davranışlarını kontrol etme eğilimi.

- ÿ Bireysel çıkar anlamına gelmeyecek, fakat yalnız işteki başarıları imgeleyen (somut ya da soyut yünden tatmin edici) bir ödül sisteminin varlığı.

Profesyonel Kimdir ?

Profesyonel, işin gereklerini yapan ve piyasa değeri bulunan kişidir. İşini iyi bilen ve bunu çevresindekilere kanıtlamış olan kişidir. Bireysel kalitesine, yaptığı işin ve çevresindekilere ilişkilerinin kalitesine tutkun olan kişidir. Kendi geleceğini elinde tutan ve sağlam bir çizgisi olan kişidir. Profesyonel, bir hırsızdır; fikir hırsız! Tek farkla; çaldığı malın sahibini açıklar. Profesyonel, kalabalık içinde çoğu kez yalnız kalan kişidir. Profesyonel, “zamanlı” olabilen, zamanı iyi kullanan kişidir. Köşe dönmeyi değil, iş yapmayı amaçlayan kişidir. Terimsel olarak zıt görünen iki kavramı birleştirerek yorumlayabilen kişidir. Profesyonel, ormanın içinden gelen (*altyapı ve işleri bilen*), belirli kademelerden seçilmek ve geçmek suretiyle yükselerek gelen kişidir (*tepeden inme değil !*). Bilgi ve beceri düzeyini sürekli güncel tutan, deneyimli bir kişidir. Yaptığı ve yapacağı işin en ayrıntılı yönlerini, girdisini-çıktısını kavramıştır. Kendisinden beklenileni çok iyi bilir. İşini en kısa zamanda tamamlar. İyimserdir ve en ufak bir ters durumda moralini bozmaz. Özenli giyimi-kuşamı ve dikkatli seçilmiş sözcüklerle oluşan düzgün konuşmasıyla karşısındakini etkiler. İş yaptığı yöreyi düzgün tutar. Kendisini işine odaklamıştır. Yanlıları dikkate alır ve yeniden yapmamaya özen gösterir. Zor görevlerin adamıdır, karşılaştıkları her güçlüğü yenmek için yaratılmıştır. Parasal işleri iyi bilir ve bu konularda çok dikkatlidir. Başkalarının sorunlarına, üzüntülerine de çözüm bulmaya çalışır. Duygusal yaşamın neşeli, doyumlu, hevesli ve şanslı özellikte olanlarını yeğler. Hedefe ulaşana kadar inatla yorulmadan çalışır ve kendisinden beklenen çok üstünde nicelik ve nitelikte ürün ya da hizmet oluşturur. Profesyonel, iş ahlak ve normlarına uyan, oyunu kuralına göre oynayan kişidir. “Hayır !” demesini de bilen kişidir. Doğayı kavrayabilen ve anlayabilen, benzer koşulları yaratma çabasında olan kişidir. Önceden konmayan kuralları doğaçlamadan, anında koyabilen kişidir. Sözcük anlamı profesyonelliğe zıt görünse bile, içindeki “amatör ruhu”, “heves” ve “gayreti” her zaman koruyan ve bunlardan coşku duyan kişidir. İş ve ilişkilerinde kuru bir mantık savunuculuğu yapmak yerine kendisine özgü yetenekleri, sezgi ve duyguları kullanarak yaptığı işe damgasını vurabilen, rengini yansıtabilen, imzasını atabilen kişidir. Profesyonel, bu sahnede oynayan ama sadece kendini oynayan, yapmacık olmayan kişidir. Profesyonelliğe ilk adım öncelikle kişinin kendisini profesyonel olarak görmesiyle başlar.

Profesyonel Kim Değildir?

Profesyonel, “ben işimi yapar, paramı alır giderim” diyen kişi değildir. Yalnızca “yönetici” değildir, Ruhsuz, heyecansız bir iş üreten değildir. Bir makam, merci, apolet sahibi olmak çabasında da değildir, “Aile”den veya dışarıdan olmak, amatör ruhtan kurtulmak profesyonellik koşulları değildir. Profesyonel, işleri karmaşıklaştıran kişi değildir, İkide birde, “şapkamı alır giderim” diyen kişi hiç değildir. Kimsenin emir kulu, hele kiralık katili hiç değildir. İşine sahiptir, sadece kendi çıkarlarını düşünmez, Yönetici veya bilim-insanının fazladan eli ya da kolu değildir. Profesyonel, moda ve yozlaşmış kelâmlar ederek yalnızca lâf üreten kişi değildir. İpek kravatları ve göğüs cebindeki şık kalem-leri ile dolaşan, giydiği kürkü ve gösterişli giysisi ya da beden güzelliğiyle çevresindekileri cinsellikle yönlendiren kişi de değildir.

Kazananla–kaybedeni; profesyonel olan ve olmayan benzerliğinde düşünürsek, aşağıdaki karşılaştırma benzer bir yaklaşıma örnek olacaktır:

*Kazanan her zaman çözümün bir parçasıdır,
Kaybeden her zaman problemin bir parçasıdır.*

*Kazananın her zaman bir programı vardır,
Kaybedenin her zaman bir özrü vardır*

*Kazanan “Bu işi senin için yaparım” der,
Kaybeden “Benim işim değil ki” der.*

*Kazanan her sorunda bir çözüm görür,
Kaybeden her çözümde bir sorun görür.*

*Kazanan “Uzak ama yolu biliyorum” der,
Kaybeden “Yakın ama yolu bilmiyorum” der.*

*Kazanan çakılların yanındaki çimeni görür,
Kaybeden çimenin yanındaki çakılları görür.*

*Kazanan “Zor olabilir ama olanaklı” der,
Kaybeden “Olanaklı ama çok zor” der.*

Karşılaştırmalı Bazı Örnekler

Profesyonel sorunların üzerine gider; profesyonel olmayan sorunların etrafında dolaşır ve hedefe hiçbir zaman varamaz. Profesyonel işine sarılır; profesyonel olmayan işi elinin ucu ile tutar. Profesyonel mesai saatlerini aşsa da işi sonuçlandırır; profesyonel olmayan, "sabah-akşam başlangıç ve çıkış saatlerine uyma hastalığı"na yakalanmış, yapısında yaratıcılık ve sorumluluk bulunmayan niteliktedir. Profesyonel iş tanımından daha geniş bir sorumluluk hissi taşır; profesyonel olmayan için ise "ben burada sadece çalışıyorum" kavramı geçerlidir. Profesyonel iş tanımının dışına taşsa da işin gereğini yapar; profesyonel olmayanı göre bu işler "benim görevim değil"dir. Profesyonel işlerini yerine getirebilmek için gerekli yetkiyi uğruna uğraşarak elde eder; profesyonel olmayan "sorumluluk çok, yetkim yok" diye sızlanıp durur. Profesyonel, yapabileceği işleri, "ben bu işi yaparım" diye üstlenir; profesyonel olmayan tüm işleri, "ben profesyonelim, istediğim koşullar sağlanmazsa çeker giderim" diye koşullandırır. Profesyonel kısıtlamaları, engelleri aşmaya çalışan "yapıcı" dır; profesyonel olmayan her fırsatta, "bu şirket adam olmaz" diyen bir mızımdır. Profesyonel orta yetenekteki personelle de görevlerini başarıya ulaştırabilir; profesyonel olmayan durmadan, "iyi adam yok ki" diye gerekçe uydurur. Profesyonel üstlerini de yönetmesini becerebilir; profesyonel olmayan, yöneticisi için, "her işe karışıyor" diye, yakınmaktan işini doğru dürüst yapamaz. Profesyonel "bu işi yapmanın daha iyi bir yolu olmalı" der ; profesyonel olmayan ise "biz bunları eskiden beri böyle yapardık" der. Profesyonel "araştırıp bulalım" der ; profesyonel olmayan "kimsenin bir şey bildiği yok" der. Profesyonel bir hata yapınca "benim hatam oldu" diye üstlenir; profesyonel olmayan "benim suçum değil" diye bahane üretir, sorumluluğu başkası üzerine atar. Profesyonel konuyu yakından ve ilgilenererek dinler; profesyonel olmayan yalnızca konuşma sırasının kendisine gelmesini bekler. Profesyonel kaybetmekten korkmaz; profesyonel olmayan ise kazanmaktan korkar. Profesyonel kendisine ayıracağı daha çok zamanı olsun diye hedefe daha kısa sürede ulaşmak için sıkı çalışır; profesyonel olmayan ise kendi kafasına göre takıldığı ıvır-zıvır işlerle uğraşmaktan, sonuca ve üretime ulaşacak işleri yapmaya zaman bulamayacak kadar bilinçsizce ve çok çalışır. Zaman kullanımı kavramına sahip değildir! Profesyonel söz verir (ve arkasında durur); profesyonel olmayan (yalnızca) vaat eder (söz vermiş gibi boş umutlar dağıtır), Profesyonel "olmam gerektiği kadar iyi değilim" düşüncesindedir ; profesyonel olmayan "hiç olmazsa falanca kadar kötü değilim" diye kendini avutur. Profesyonel konuya açıklık getirir; profesyonel olmayan lâfi geveler, olayları ve kavramları iyice karıştırır. Profesyonel dumanlı havayı da sever; profesyonel olmayan yazdan başka mevsim tanımaz.

Sağlık Bilim Alanından Örnekler

Burada özenle üzerinde durulması gereken, sayılan mesleklerin her birinin kendi başına saygın olduğunun akıldan çıkartılmaması gereğidir! Tüm mesleklerde olduğu gibi, sağlık alanı çalışanlarının mesleksi ve etik kavramlarıyla toplumun bilgi edinmesi ve gereksinimleri arasında zaman zaman çelişki ve çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Bu çelişki yumağından çıkmak için toplumsal eğitim düzeyinin yükseltilmesi ile birlikte profesyonel eğitim ve meslek odalarının doğru yönlendirmelerine gereksinim duyulmaktadır. Sağlık bilimleri profesyonellik alanından çelişkilere örnekler vererek konu edilen kavramlara açıklık getirilmesinin yararlı olacağı düşüncesindeyim:

- Hekimlik diplomasına hak kazanmış bir profesyonelin (diğer bir deyişle; tıp fakültesinden mezun olmuş bir hekimin) bu başarısını ve emeğini göz ardı ederek, araba/emlak komisyonculuğu, ses sanatkarlığı gibi konularla uğraşması sonucu; mesleğine kan kaybettirmesi ve üniversitelerarası sınavda sadece birkaç puan düşük aldığından, tıp fakültesine giremeyen bir başka bireyin önüne geçmiş olması.
- Aynı hekimin özel eğitim almadan günümüzde ayrı bir meslek olan hastane yönetimine, bilgi-işlem gibi daha ayrıntılı bilgi ve beceri gerektiren görevlere getirilmesi ve bu meslekle ilgili hiç de profesyonelce olmayan karar alma yetkisi verilmesi.
- Aynı hekimin yetiştirildiği bilimsel alanda; kişi sağlığını korumak ve tedavi etmek amacıyla yön verici için çalışması yerine, yetişmediği ve eğitim görmediği bir alandaki (örneğin mimarlık, mühendislik, müteahhitlik gibi..) görevleri üstlenmesi.
- Aynı hekimin toplumsal moral ve kültür yetersizliğimiz nedeniyle etik dışı davranışlara (meslek ve itibarını kötüye kullanmak, rüşvet vb.) iteklenmesi ya da sürüklenmesi,
- Bilime ve insanlığa hizmet vermekle yükümlü olan hekime yardımcı olması beklenen yönetimdekilerin hekimden daha fazla kazanç beklemesi ve müşteri olarak görülen hastaların maddesel sömürülmesine yönelik eylemleri.
- Diyabetli (şeker hastalığı bulunan) bir kişinin son on beş yıldır danıştığı endokrinoloji uzmanı hekimin bilgisi dışında, ayak başparmağındaki yarayı bir enfeksiyon hastalıkları uzmanına danışmasıyla oluşan hekimler-arası ve hekim-hasta ilişkilerinin bozulması.
- Özel muayenehanesine gitmedikçe, çalıştığı hastane koşullarının ağır koşulları sonucu, yüzü gülmeyen ve davranışlarını ayarlayamayan hekim tutumu.

ÿ Bir hemşirenin evlenince mesleğini terk ederek kendince asıl görevi olduğunu varsaydığı ev hanımlığı ve anneliği üstlenmesi gibi...

Bu aşamada, özellikle mezuniyet öncesi eğitimde sağlık alanı çalışanına verilecek kritik profesyonel bilgi ve kazançların önemi üzerinde durulmasını eğiticilerin dikkatine çekmek yerinde olacaktır: Örneğin, bir hemşire kendisine, bakım verdiği bireylere, mesleğine, çalıştığı kuruma ve topluma karşı sorumludur. Mesleği konusunda sorumlu davranan hemşire hasta bireylerin ve profesyonellerin güvenini kazanacak, bilgi ve becerisinde yeterlilik ve mesleğin etik ilkeleri doğrultusunda davranmaya isteklilik gösterecektir. Ancak olumlu ve iyi örnek öğretim üyelerinin (hocaların) kendilerine benzer, profesyonel hekimler, hemşireler, sağlık yöneticileri yetiştirmeleri söz konusudur. Tıp fakülteleri eğitim sisteminde profesyonellik ve ona saygının önemi yeterince yoğun bir biçimde vurgulanmalıdır. Tüm eğitimcilerin konunun bilincinde ve duyarlılığında olması toplumu ve toplumun geleceğini de etkileyecektir.

Yorum ve Sonuç

Profesyonellik ve profesyonellere saygı birbirine güveni ve inancı bulunmayan ülke insanların becerebileceği ya da gerçekleştirebileceği bir tavır değildir. Profesyonelliğe saygı göstermeme ve insanların birbirlerine güvenmemesi toplumun her katmanına dalga dalga yayılmaktadır. Yine mesleğimden örnek verirsem; insanlarımızın bir hekime güvenmeyip “*doktor doktor gezmesi!*” de bu tür tavrın yansımasıdır. Sokakta karşılaştığımız herhangi birisine ya da örneğin; bindiğimiz taksinin şoförüne ne kadar güvenirse, askerimize, polisimize, hekimimize, öğretmen veya yargıcımıza da ancak o kadar güvenmek durumundayız. Aynı meslekten insanlarımızın (rakip bile olsalar!) birbirlerine sahip çıkmaları veya övmeleri yerine, kötülemeleri de bu örnekler arasında sayılabilir. (Hekimin hastasıyla görüşürken diğer bir kuruluşta çalışan meslektaşını kötülememesi de buna bir örnektir). Kamu alanı ya da özel kuruluşlar olsun veya spor alanında olsun; insanlarımızın önce kendilerine, sonra birlikte çalıştıkları yakın çevrelerine, meslektaşlarına, kendi çalışma alanlarına güven duymaları, sahip çıkmaları ve saygı duymaları gereklidir. Profesyonel saygı bunun toplumda iş ve meslek alanına yansımasıdır.

Profesyonel Saygı, toplumun etik kuralları açısından en önde gelenlerindedir. Profesyonel saygının yeterince işlenmediği toplumumuzda farklı meslek üyelerinin birbirlerine karşı duydukları güvensizlik, kendi bilgi yetersizliği ve yapılan yanlışlıklar önemli zaman ve madde kayıplarına, toplum zararına yol açmaktadır. Farklı alan profesyonellerinin etik dışı tutum ve davranışla, diğeri hakkındaki düşünceleri, daha ötesi, birbirlerinin işlerine

karışmaları, sorun ve çatışma yaratmaktadır. Örneğin; asker, mimar veya öğretmenin bir hekimin bulunduğu ortamda sağlık konusunda bilgiçlik taslamaları hekim tarafından tepkiyle karşılaşacaktır. Ülkemizde sıklıkla karşılaştığımız gibi, basın-yayın ortamında bir sağlık alanı çalışanının yaptığı yanlış; profesyonellik adına ve kasıtlı olarak tüm bir mesleğe yönlendirip, saldırmak, halkın gözünde yermek, o mesleğe olan güvenini kaybettirmeye çalışmak da profesyonelliğe uyan bir tutum değildir! Profesyonelliğin ürünü olan sonuç odaklı çalışma; yeterli bilgi, beceri ve deneyime, profesyonellik kavramının tam olarak anlaşılmasına bağlıdır. Profesyonellik gidilecek yerden çok gidilecek yol ile ilişkilidir. Normal olarak yol doğru izlendiğinde gidilecek yere varılır. Doğru yolu izlemeden, belki daha çabuk sonuca ulaşmak mümkündür, ama bu yaklaşımın profesyonellik ile ilişkisi yoktur. Bu bağlamda profesyoneli, yanlış yollardan kısa sürede geçici sonuç alabilen kişilerin aksine, uzun vadede de olsa doğru yollardan kalıcı sonuç alabilen kişi olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Günümüz Türkiye'sinde profesyonelliğin birey, toplum, yönetici ve bilim-insanlarının da uymak durumunda olduğu "etik çalışma düzeni" olduğunu algılamak durumundayız.

Şimdi bu açıklamalara göre vurgulamaya çalıştığım; "profesyonellik" çerçevesinde günümüz profesyonellerini değerlendirdiğimizde; koca kâğıttan kulelerin gözünüzde nasıl yerle bir olduğunu göreceksiniz... Kendi profesyonellik kulenizi yapılandırırken zamana direnebilecek bir temel üzerine kurmanız gerektiğini de hiç akıldan çıkarmamalısınız. Profesyonel yapımız içindeki; amatör, yeniliğe açık, özverili ve çocuk ruhumuzu sakın ola ki kaybetmeyelim. Amatör ruh; heyecanı, işi sevmeyi, benimsemeyi, sorumluluğunu almayı ve işe dört elle sarılmayı yansıtır. Arkasında heyecan olmayan hiçbir işte başarı yoktur. Bu anlamda amatör ruh, dürüstlük, yaptığı işi sevmek, özveriye katlanabilmek demektir. Bunlar bir kısım yükselen değerlerdir; saflık sayılabilir. Ancak gerçek öyle değildir. O vitrin profesyonellerinin, görüntü profesyonellerinin, içi boş, kof, Batı-özentisi, güzel kalem, güzel kelâmla sınırlı sığ kültürlü (kültürsüz !) taklitçilerin, "boş çuval ayakta durmaz" özdeyişindeki gibi, başarılarının sürekli olmaması ve saygınsızlıkları hepimizin gözleri önünde hemen her gün gerçekleşmektedir. Şirketlerde, spor kulüplerinde, resmî dairelerde ve bilim ortamındaki insanları, görev açısından yöneticiler ve diğerleri (alt kademeler) diye kesimlere ayırmamalıyız. Hangi düzeyde olursa olsun, bireyler niteliklerine ve yaptıkları işin kalitesine saygılı ve hevesli olmadıkça, eğitim ve hizmet alanlarında gerekli "toplum kalite uygulamaları"na geçemeyeceklerdir. Her geçen gün, daha iyiye, daha güzele, daha mükemmele yönelemeyeceklerdir.

Eğitimin yanlış ve geç olarak ilkokula kadar geciktirildiği günümüzün "Türkiye Eğitim Sistemi ve Politikası"nda, nice çocuğumuz gerek bireysel

gerekse toplumsal açıdan yeterli ve üstün düzeylerde yetiştirilememekte ya da olanaksızlıklar içinde harcanmaktadır. *Türk Eğitim Sisteminde* anadilimizi öğrenme ve kullanmaya değin kavramlar belirgin bir çerçeve içine yerleştirilmediği gibi izlenmesi amacıyla herhangi bir çaba da gösterilmemektedir. Eğitim görme olanağına sahip olanlar arasında moda eğilim ise, yarım ve üstünkörü yabancı dil öğrenmeye çalışmaktır. Topluma ve bilim dünyasına hiç katkısı olmayan, yapay ve yabancı dili kullanarak eserlerin üretilmesi bu politikasızlığın ya da yanlış yönlendirmenin sonucudur. *Yabancı lara kar a a l k duygusu i inde debelenen bilim-insanlar m zdan herhangi bir yarat c l k beklemek, kas t l bir tutum ya da en basit ifadeyle, safdilliktir.* Toplumsal yaşamda bireyin ekonomik gelişmişliğinin yanı sıra kültürel alandaki ilerlemesi eşit olmamaktadır. Mesleğe yönelik saygının ve tatminin varlığı bir ölçüt olarak ele alınabilir. Yönetici durumunda olanların kendilerini tüm mesleklerin ustası sandıkları, Türkiye ortamında, ne yazık ki, profesyonel saygı eksiktir. Vergilerimizle sağlanan maddî destekle eğitilenlerin önemli bir kesimi, kendi meslekleri dışında ve bambaşka alanlarla uğraşmaktadır. Yeterince eğitim almadıkları konularda bilgiçlik taslamakta, ahkâm kesmekte, çevrelere ve toplumun yararına olmayan, gereksiz ve yanlış, daha ötesi, zarar veren sonuçlara yol açmaktadırlar. İnsanoğlunun tarihsel gelişiminde böylesine duraksamalar doğa dengesini de etkilemektedir. Görüldüğü üzere profesyonellik konusunda uzlaşma zor olmakla birlikte, var olan kavramlardan profesyoneli “*sahip olduğu yetki, bilgi ve becerileri en iyi şekilde kullanarak işini bilinçli ve kusursuz yapan*” diye tanımlamak, yanlış olmayacaktır. Sonuç odaklı bu tanımda yer almamakla birlikte kavramın özünde; kurumsal bağlılık, sorumluluk duygusu gibi etik değerler de mevcuttur. Profesyonellik bireylerin bir yetkinliği olmasının yanı sıra bir “çalışma felsefesi”ni de ifade eder. Bu felsefeye göre işveren-çalışan ilişkilerinde profesyonel yaklaşım, iş etiğine uygun davranmayı ifade eder. Özellikle profesyonel davranışın ölçütleri ile günümüzdeki etik değerlerden yoksunluk şeklinde gelişen profesyonellik yaklaşımın tezatlığı çok çarpıcıdır. Profesyonellik, kişilerin ve mesleğin toplumla olan karşılıklı güvenine ve etik yaklaşımına dayanır. Bürokratik engeller çoğunlukla sistem tarafından oluşturulur ve profesyonelin etik değerleri ile çatışabilir. Örneğin: zengin, güçlü ve iyi eğitim almış bir birey, sağlık bakımı ile ilgili haklarının bilincindedir ya da haklarını öğrenmekte zorlanmaz. Bunun tersine yoksul, güçsüz ve eğitim almamış bir birey, haklarının bilincinde değildir ve ona haklarını öğretmek profesyonelin kaçınılmaz görevidir. Bireylerin haklarını korumaya çalıştığında, profesyonel kendisi ve mesleğinin etik değerleri ile toplum sistemi arasında çatışma yaşayabilmektedir. Yeterlilik için sorumluluk üstlenildiğinde ve etik ikilemleri çözümlemek için sistematik bir süreç kullanıldığında profesyonel sorumluluk kavramı da yerine getirilmiş olur. Bu nedenle, verilen etik kararlarda tüm sağlık alanı çalışanları yer almalıdır.

Toplumsal bilinç ve örgütlenmeye “Atatürk dönemi” ve “Kurtuluş Savaşı”daki kadar çok gereksinimimizin olduğu bir dönemdeyiz. Bireyselliğin alabildiğine ön plâna çıkartıldığı, taraflı basın-yayın kuruluşlarının halkı yönlendirdiği koşullardan hızla kurtulmamız ancak akli başında, profesyonelce girişimlerle olacaktır. Türkiye’de bilinçlenmenin somutlaşması, halkın uyutulması yerine aydınlatılmasıyla gerçekleşecektir. Seçkin bir kararlılığın ardından gitmek ülkemizi daha aydınlık günlere götürecektir. Siyasete katılmış insanlarımız, ülke ufkunu ve ötesini görebilmelerinin yanı sıra, profesyonellerin becerilerini en iyi biçimde bilmeleri ve onlardan en fazla yararı sağlamayı kendine hedef edinmelidirler. Çoğunluğun profesyonellik olarak algıladığı yaklaşımlar, gerçekte profesyonellelikle uzaktan yakından ilişkili değildir. İnsanı seven, sayan, ona güvenen ve yapacaklarını halkının iyiliğine yönlendiren, profesyonelliğe inanan, çevresindekilere güven veren niteliklerin insanımızda bulunması aydınlık geleceğimiz için şarttır. Ancak böyle bir tutumla, diğer insanlar ve ülkeler arasında Türk insanı saygın bir yer kazanabilecektir.

SONSÖZ: Yiğidi öldür, hakkını yeme !

Kaynakça

- Barber B. (1952). *Science and the social order*. New York: Free Press.
- Cruess, R.L., Cruess, S.R. ve Johnston, S.E. (2000). Professionalism: An ideal to be sustained. *Lancet*, 356,156-159.
- Gruen, R.L. ve diğerleri. (2003). Professionalism in surgery. *Journal of the American College of Surgeons*,197, 605-608.
- Hampton, G.M ve Hampton, D.L: (2004). Relationship of professionalism, rewards, market orientation and job satisfaction among medical professionals: The case of certified nurse-midwives. *Journal of Business Research*, 57,1042-1053.
- Özden, M.C. (2001). *Bireysel kariyer yönetimi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Shrank, W.H., Reed, V.A., ve Jernstedt, G.C. (2004). Fostering professionalism in medical education: A call for improved assessment and meaningful incentives. *Journal of General Internal Medicine*, 19, 887-892.
- Southon, G. ve Braithwaite, J. (1998). The end of professionalism ? *Social Science and Medicine*, 46, 23-28
- Swick, H.M. (2001). Professionalism: A key to weathering the storm. *Obstetrics and Gynecology*, 98,156-161.

- White, P. (2004). Medical professionalism and continuing professional development for medical specialists. *Australian/New Zealand Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 44,186-190.
- Wong, R.Y., Hemmer, P.A. ve Szauter K. (1999). Student professionalism: A CDIM commentary. *American Journal of Medicine*,107, 537-541.